

AZERBAJCAN'IN TÜRKLEŞMESİ TARİHİNE BAKIŞ.

Erol KÜRKCÜOĞLU

Azerbaycan, Türk Alemine göre Batı Türkleri diye bilinen Oğuzlar'ın yani Türkmenlerin doğu kanadını teşkil eden ve M.Ö.VII. Yüzyıldan beri Türk Milletine vatan olmuş, Türklük Coğrafyasının stratejik, askeri ve ekonomik bölgelerinden biridir. Türkiye'nin dışında kalan Oğuz veya Türkmen kitlesinin büyük bir kısmı bu bölgede yaşamaktadır.

Azerbaycan coğrafyası üzerinde yaşayanlar milliyet itibarıyla Türk, din itibarıyla islâm, medeniyet-i esasiye itibarıyla şark'lıdırlar.

Kendine has lehçesi ile Anadolu Türkçesine yakın bir şive ile konuşan Azerbaycan Türkü, muhtelif şivelere malik ve bulunduğu yerlere göre mahalli isimler taşıyan büyük Türk Ağacının bir dalıdır. Azerbaycan Türklerinin hali hazırda oturdukları yerler eski Türk ahalisi ile meskun idi. Gerek Bakü, Gence, Şamahı, Erivan, Tebriz, Merağa, Erdebil gibi vilayetler ve gerekse Mugan, Aran, Karabağ ve Karadağ gibi memleketler daima Türk ilinin oturacağı ve Türk Hanlarının ovlağı olmuştur. Bu yerler kendilerinde, birçok Türk sülâlelerinin irili ufaklı hükümetler kurduklarını ve uzun yıllar boyunca saltanat sürdüklerini göstermektedir.(1)

(*) Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü

(1) Mehmet Emin Resulzade, Azerbaycan Cumhuriyeti (Keyfiyet-i teşekkülü ve şimdiki vaziyeti) Bakü, 1990, s.7.

Azerbaycan'ın tarihi arazisi Doğu Transkafkasya'da ve İran'ın kuzeybatı bölgesinde Hazar Denizinin batısında yerleşmektedir. Azerbaycan'ın yüzölçümü 221.6 kilometrekare, nüfusu 30 milyondur.(2)

Türk Milletinin kendisine vatan olarak seçtiği Azerbaycan'ın Türkleşmesi tarihini başlıca beş önemli devirde ele alıp inceleme ihtiyacını duydum.

- I- Azerbaycan'a ilk gelen Türkler ,
- II- Arap Hakimiyeti devrinde Türkler,
- III-Selçuklu Devri,
- IV- Moğol İstilâsı Devri
- V- Moğol İstilâsı Sonrası (Karakoyulular, Akkoyunlular ve Safeviler Devirleri)

I- Azerbaycan'a ilk gelen Türkler;

Türkler evvelâ M.Ö.,VII. Yüzyılda Sakaların seferi esnasında buraya gelip hakim zümreyi teşkil etmişlerdir. Azerbaycan'ın muhtelif yerlerinde Efrâsiyab'a nisbet edilen mevkiiler eski Sakalar zamanına ait hatıraları arzeder. Bunlar arasında Tebriz'in Darvaza-i Sar adlı kapısında Efrâsiyâb'ın kesik başının defnedildiği, Arran'da Sang-i Surah'ın Efrâsiyab'ın son sığınağı olduğu rivayetleri oldukça yaygındır. (3)

(2) B.A.Budakov, "Azerbaycan'ın tabii-coğrafi şeraiti. Azerbaycan Tarihi, Bakü, 1993, s.3

(3) A.Zeki Velidi Togan, "Azerbaycan İslam Ansiklopedisi, Cilt II, İstanbul, 1986, s.97.

Azerbaycan'ın Turan kavimleri tarafından iskânı Mevaray-ül-nehir ile doğu Horasan'ın M.Ö.II.asırdan, Milattan sonra XI. Asra kadar tedrici bir şekilde gelerek Ari ansur ile karışan Türklerin ekseriyatı mahalli unsur tarafından temsil edilmiştir. Azerbaycan'a göçleri muhakkak olan I.Türk unsuru V.asır ortalarında gelen "Ak-Hun"lardır.(4)

IV. ve V. asırlarda Güney Kafkasya ve Azerbaycan'a Hun ismini taşıyan kabileler gelmiştir. Bunlardan 446 yılında Ermeni kaynaklarında Khaylendurk ismi ile geçen Ak-Hunları görmekteyiz. Khaylendurk şeklinde yazılan ismin nereden geldiği anlaşılmıyorsa da kelimenin sonundaki durk ekinin "Türk" olması muhtemeldir. Herhalde 446 senesinde Azerbaycan'a gelen Hunlar bu ülkenin tarihinde ilk defa Türk ismi ile geçen bir kavim olarak görünmektedir.(5)

II.ci büyük göç Atilla devrinde Hunların esas kabilesini teşkil eden bir kavim şıfatı ile Rum-Bizans mahazlarında zikrolunan ve Türk oldukları muhakkak olan "Ağaçeri"lerdir ki bunlar 446 tarihinde göç etmişlerdir.(6)

-
- (4) Prof.Ahmet-Zeki Valîdî, Azerbaycan, " Etnografisine dair, Azerbaycan Yurt Bilgisi, Yıl:2, Sayı:14, İstanbul, 1933, s.49
- (5) A.Zeki Velîdî Togan, Umumi Türk Tarihine Giriş, I.Cild, İstanbul, 1981, s.170 (ayrıca bakınız, İ.A, c.II, s.97-98.
- (6) Zeki Valîdî Azerbaycan Etnografisine dair, s.50, (Ayrıca bkz.)İ.A Cilt II, s.98, Abdulhaluk Çay, Anadolu'nun Türkleşmesi I, Türk Kültürü, Mart, 1983,Sayı 239, Yıl XXI, Ankara, s.185.)

Azerbaycan'a göç eden üçüncü grup 558 senesinde "Derbent"den ve büyük kısmı 575 senesinde "Kür" nehrinden geçen "Sabır", "Savır", "Savar", "Suvar", kavmidir.(7)

Hazarların diğer bir kolu olan Sabirler yahut Saberler 503'te Kafkasyanın güneyine geçtiler. Bizanslıların Sabir dedikleri bu kavmi, Ermeni kaynakları sadece Hun olarak adlandırmışlardır.

Güney Kafkasya ve Azerbaycan'ın muhtelif yerlerinde islâmiyetten evvel gelen bu Türk kavimlerinden kalma birçok coğrafi mevki ismine rastgelmıştır. (Meselâ Rusların haritalarında Sabir ve Suvarlardan kalma Sibir, Don, Sebir, Oba, Severe, Siver, Dun ve Savir isimleri görülmektedir.(8)

Çin Türkleri(9) en çok ipek ticareti ile meşgul olduklarından Soğd Türkleri vasıtasıyla Çinden getirdikleri ipekleri Medya Türklerine (10) Çin ile Bizans imparatorluğu arasında ticaret işlerinde büyük bir amil ve vasıta olmuşlardı. Hatta bu sebepten 567 tarihinde Çin ve Turan Padişahı Hasrovi-evvelin) yanına Maniah adlı bir elçi

(7) Zeki Valîdî, Azerbaycan Etnografisine dair, s.50.

(8) İ.A, Cilt II, 99

(9) "Çin Türkleri, IV.Yüzyıl sonlarına doğru Kuzey Çin'de kudretli bir siyasi teşekkül meydana getiren Çinlilerin To'ba dedikleri topluluğu Türkler "Tabgaç" diye anmışlardır." (Türk Dünyası El Kitabı, Ankara, 1976, s.708.)

(10) Medya Türkleri İran'ın kuzeyinde yaşamışlardır.

göndermişti. Hicretten 55 yıl önce Bizans ile Çin arasında ticaret yapan ve ticarete vasıta olan Medya Türkleri tabii ki çok önceleri buraya gelmiş ve bu bölgeye yerleşmişlerdir.

Hicretten ilk asır sonra Hurremiye Kabilesinin ve Babek'in Azerbaycan'da zaman zaman vucuda getirdikleri fitne ve fesadın üstesinden gelemediklerinden Abbasi Halifeleri Türkistan'dan Afşin ve Bagan'ın kumandanlığı altında Türk kabilelerini gönderdiler. Türkler İran yolu ile Azerbaycan'a gelip Hürremilerin Bizans ve Hazarlar ile alaka ve irtibatlarını kesmek için evvelce Tiflis, sonra Şirvan'ı zapt ettiler. Türkler Azerbaycan'a yerleşip kaldılar. Onların arasında Guz, Selçuk, Türkmen, Kazak, Cevanşir, Cebrail, Kenkerli v.s. kabileler vardı. Şimdi Azerbaycan'da bu adları taşıyan şehir ve kasabalar mevcuttur. Böylelikle Türklerden bir kısmı Hicretin 190 ile 220 yılları arasında meydana gelen Babek isyanında Azerbaycan'a gelmişlerse de yukarıda ifade edildiği gibi Türklerin Azerbaycan'da yerleşmesi Hicretten çok çok önce meydana gelmiştir.(11)

Azerbaycan'aa daha kuvvetli Türk akını VII. Asrın başlarında vuku bulmuştur. Bizans imparatoru II.Heraklius'un müttefikleri sıfatı ile Kafkasya'ya giren Hazar Türkleri, Tiflisi muhasara ve zapt etmişlerdir. II. Hüsrev'in düçar olduğu hezimet Sasani imparatorluğundaki karışıklık, III,

(11) Cihangir Zeyneloğlu, Muhteser Azerbaycan Tarihi, Bakü, 1992, s.11.

Yezdigerd zamanında İran sülâlesinin çökmesi ve bütün bu emeller, şüphesiz Hazar Türklerinin Mevarayı Kafkasya'ya kolayca hakim olmalarına ve burada yerleşmelerine imkân vermiştir.(12)

"Atıl" nehrinin Kuzgun Denize (Hazar Denizi) döküldüğü yerde büyük bir saltanat kuran Hazar Türkleri 700 tarihinde kalmuk sahrası ve Kumuk Sahili ile aşağıya doğru inmişler, Mugan Çölüne yayılmışlardır. Daha sonra onları diğer Türk akınları takip eylemiştir.(13)

ARAPLAR DEVRİNDE TÜRKLER;

Araplar zamanında da Güney Kafkasya'ya ve Azerbaycan taraflarına Türk unsuru gelmekte devam etti. Abbasi Halifelerinin hizmetinde bulunan Türk Emirlerinin de buraya kendi maiyetlerindeki Türkleri getirdikleri anlaşılıyor. Türk Komutanı Buga'nın maiyetinde 4000 kadar Türk askeri olduğu ve bu zatın Şamhur'u Hazar Türkleri ile iskân ettiği görülmektedir. Babek isyanını bastıran Afşin'de bir Türk Komutanı idi.(14)

Emevi Halifesi I.Muaviye (661-696) Azerbaycan'a ordu göndermeden önce kendi Saray Alimini çağırıp sormuştu;

(12) Mehmet Emin Resulzade, Kafkasya Türkleri, Azerbaycan Dergisi, 1990, No:12, Bakü, s.143

(13) Resulzade, Azerbaycan Cumhuriyeti, s.7.

(14) Togan, İ.A. s.100

- Azerbaycan hakkında ne biliyorsun?

Azerbaycan'ı yakından tanıyan Alim bu soruya şöyle cevap vermiştir;

- Azerbaycan eskiden beri Türk ülkesidir ve onlarla meskündür.(15)

Araplar zamanında, Azerbaycan'da Fars unsurunun çoğalmasına neden olan ve aynı zamanda Hazar akınına set çeken Araplar güneyden gelen Türk yayılışına mani olamadılar. Bağdat Halifeleri Türkistan'dan getirdikleri ücretli askerlere dayanmak zaruretinde kalmışlardır. Bu gönüllü Türk cengaverleri sayesinde IX. asır başlarında Bağdat vilâyetlerinin hakimiyetleri altında tutabiliyorlardı. Emir Bugan'ın Gence havalisindeki Şemkir Şehrini ihya ederek burada islamiyeti kabul etmiş Hazar Muhacirlerini yerleştirdikleri malumdur.

Araplar kuzeyden gelen Türk akınına durdurmuştu. Sasaniler gibi Derbend istihkâmlarına fevkalâde önem veren Arap fetihlerinin bu meseledeki faaliyetlerini bütün yönleri ile "Derbentnâme"de zikredilmiştir.(16)

III- Selçuklu Devri; Orta Asya'dan gelen Türk Kavimlerinin Azerbaycan'a yerleşmesi Balhan Türkmenleri ile başlar. Selçuklular ile ilk defa

(15) Mahmud İsmail, Azerbaycan Tarihi Bakü, 1993, s.98.

(16) Resulzade, Kafkasya Türkleri, s.43-44.

1035 senesinde Horasan'a ancak 10.000 hane Türkmen gelmişti. Tuğrul Beğ, Rey'e yerleştikten sonra Arslan Yabgu'nun oğlu Kutalmış, Yusuf Yabgu'nun oğlu Hasan ve Çağrı Beg'in oğlu Yakuti, Azerbaycan taraflarına gönderilmişti. Bunlara Horasan'da iltihak eden Türk kitlelerinin sayısı pek çabuk çoğaldı. Kutalmış 1063'te isyan ederken, yanında 50.000 Türkmen vardı. 1064'de Alp Arslan, Arran ve Gürcistan taraflarını fethetti. Türkmenler Melikşah zamanında Azerbaycan'a yerleştiler. Aynı sene Melikşah'ın Şavtigin idaresinde gönderdiği Türkler "Arran ülkesinin bütün ova, dağ, nahiye ve kalelerine yerleştiler. Bu tarihte Gence'nin bir "Türkmen Şehri" olarak adlandırıldığı ve kalabalık bir ordunun var olduğu kaydedilmektedir.(17)

1071 Malazgirt zaferinden sonra Sir-Derya boylarından Anadolu'ya akmakta olan Oğuz boyları, kütleler halinde kendilerinden az önce gelerek Azerbaycan'ı yurt tutan soydaşlarının memleketleri üzerinden Anadolu'ya girmişler ve burayı da Azerbaycan gibi Türk vatanı haline getirmişlerdir. Bu bakımdan Azerbaycan 900 yıl önce Anadolu ile birlikte Oğuz ilinin 24 boyu ve bu boyların oymakları tarafından iskân edilmişti. Anadolu ile tamamen aynı etnik yapıya sahip olan Azerbaycan'da bugün yerleşik hale gelmiş olan Oğuz veya diğer adı ile Türkmen boy ve oymaklarının ismini taşıyan yerlerin çok yaygın

(17) Togan, İ.A, s.100-101.

oluşu bu yerleşmenin ne kadar köklü olduğunun açık delilidir. (18)

Selçuklu Hükümdarlarından Melikşah baba ve cedlerinin işgal ettiği Hazar Denizinin batı ve güneybatı sahillerindeki güveni kurmak ve kuvvetlendirmek maksadıyla Anadolu'da olduğu gibi, Gürcistan'dan itibaren Hazar Denizinin kıyılarına dolayısıyla Dağıstan'a kadar uzanan sahaya birçok Türk Kab ileleri iskan etmiştir. Böylece Türklerin Dağıstan'da yerleşmeleri dolayısıyla orada çoğalmaları başlamış bulunuyor.(19)

Selçuk yürüyüşü zamanı Oğuzların, XII, asrın II. yarısında ise Kıpçakların Azerbaycan'a akını güçlendi. Ekseriyeti Türk-Oğuz dilini konuşan bu kabileler Azerbaycan arazisinde yaşayan ve artık birbirine kavuşmuş çok sayıda Türk kabileleri ile kaynayıp karıştılar. Bilhassa Oğuzların gelişinden önce Azerbaycan, Mezopotamya ve Küçük Asya (Anadolu) arazisinde Oğuz dil grubuna mensup olan Türklerin yerleşmesi bölgede Türklerin siyasi üstünlüğünün yanısıra, Türkçe konuşan

(18) Mustafa Kafalı, Azerbaycan ve Azeri Türkleri, Töre, Eylül 1972, sayı:16 Ankara, s.38-39 (Ayrıca bkz; Niyazi Kürdemir, Azerbaycan ve Muhaceretler, Türk İzi, Yıl:I Mayıs, 1952, Sayı I, Ankara, s.25).

(19) Cemal Gökçe, Kafkasya ve Osmanlı İmparatorluğunun Kafkasya Siyaseti, İstanbul, 1979, s.22.

Azerbaycan halkının formalaşmasının tam oluşmasına sebep oldu.(20)

Selçuklular Devrinde Türkmenler bilhassa kuzey Azerbaycan'da Erran ve Muğan denilen bölgelerde, Güney Azerbaycan'da da Urmiye gölünün batısında kalan bölgelerde yaşıyorlardı. Erran bölgesine yerleşen Türkmenler Ahalkelek'e Akşehir adını vermişlerdir. Dikkate şayandır ki böyle bir vâkıada yine aynı zamanda Türkiye'nin Bizans ucunda yerleşmiş bulunan Türkmenler de Bizans'ın Filedelfiya şehrine Alaşehir demişlerdir.(21)

Selçuklu devrine ait yer adlarından en önemlisi adını son zamanlara kadar muhafaza eden Alıncak Kal'asıdır ki Nahçıvan civarında olup adı, Alınca şeklinde son Irak Selçuklu Sultanı III. Tuğrul zamanındaki hadiseler sırasında geçmektedir.(22)

Azerbaycan ile Kafkasya memleketlerinde yerleşen Türk kavimleri arasında kuzeyden gelen Kıpçak kavimleri ekseriyet teşkil ediyordu. Şöyle ki Selçuklu İmparatorluğunun parçalanması üzerine 1146 senesinde Azerbaycan'da istiklâlini

(20) Z.M. Bünyatov, Azerbaycan III-XII. Asırlarda, Azerbaycan Tarihi, Bakü, 1993, s.147.

(21) Faruk Sümer Azerbaycan'ın Türkleşmesi Tarihine Umumi Bir Bakış, Belleten cilt XXI., sayı 83, Ankara 1957, s.429-431.

(22) Faruk Sümer, s.432

ilan eden Atabek sülâlesi(23) bir Kıpçak sülâlesi idi. Diğer namı ile Pehlevaniler sülâlesi diye adlanan bu sülâlenin hükümrân olduğu 81 sene esnasında Azerbaycan ile Doğu Kafkasya yeniden birçok Türk kabileleri getirilmiş ve iskân edilmişlerdir.(24)

MOĞOL İSTİLASI DEVRİ:

XIII. ve XIV. asır Moğol istilası asrıdır. Moğol istilâsından önce Kuzeyden gelen Türk Kavimlerinin ekseriyetle Kıpçak Türklerinden ibaret olduğunu gösterdiği halde, 1146 senesi Azerbaycan'da teşekkül eden Kıpçak sülâlesi ve "Atabey" devrinde buraya geldiğide malumdur. Şöyle ki Tebriz'de ilk önce yerleşen Türkler Kıpçak Türkleridir. Azerbaycan'da bu devirlerde yaşayan Türk kabilelerinden Kengerlü, Karabörk, Karapapak, Becenek, Koman (Komanlu), Çakır (Çakırlı), Çoruk (Çorux) gibiler daha ziyade Kıpçak Hakimiyeti devrinde gelmiş olsalar gerektir. Türkistan'dan ekseriya kuzey yolu ile gelen bu Türklerin bilhassa Sir-Derya ve Amu-Derya ile Huarizm taraflarından gelmiş olanlarının medeni unsur olduğu görülüyor. Bunlar kendileri ile beraber Türkistan'daki köy ve kasaba isimlerini de getirmişlerdir. O cümleden Azerbaycan'daki Saknah, Yazahlu (Cezahlu), Aksikent, Daşkent, Koturkent isimleri dikkati çekmektedir. Genellikle

(23) Geniş bilgi için bkz. Z.M. Bünyatov Azerbaycan Atabeyleri Devleti (1136-1255) Bakü, 1984.

(24) Resulzâde, Kafkasya Türkleri, s.144.

Azerbaycan'daki Türk ekseriyeti Türkistan usulü ile kent (Kend) olarak yerleşmişlerdir.(25)

Selçukluları müteakip vuku bulan Moğol akını esnasında ve daha sonra buralarının Türkmen-Oğuz aşiretleri tarafından iskân edildiğini ortaya koymaktadır. Güney Kafkasya ile Azerbaycan Türklerinin, Anadolu Türkleri gibi ekseriyetle Oğuz-Türkmenlere mensub aşiretlerden teşkil ettiği görülmektedir. Bununla beraber Dağıstan ve Kuzey Kafkasya'da Türkmenlere rast gelindiği gibi, Güney Kafkasya ile Azerbaycan'da da Kıpçak, Peçenek, Nugay ve Bulgar kabilelerine mensup aşiretlerinin izlerine sık sık tesadüf olunmaktadır. Güney Kafkasya ile Azerbaycan'ın bilhassa Selçuklular ile Moğollardan sonra Türkleşmesi Oğuz kültürünün en önemli eseri olan "Dede Korkut" menkıbelerinde de görülmektedir. Dede Korkut kitabında mezkûr hikâyelerin mevzu'u itibarı ile Azerbaycan sahasına ait olduğunazarı dikkati celbetmekte bu menkıbelerin son zamanlara kadar yerli ozanlar tarafından ellerinde kopuz köy-köy dolaşarak hikâye edilmeleri tesbit olunmaktadır.

"Dede Korkut" menkıbelerinden başka Anadolu, Azerbaycan ve Kafkasya Türklerinin aynı menşeden geldikleri ve aynı kavmi unsurdan ve kültür muhitince yaşadıklarını gösterir., misâllere sık sık tesadüf olunmaktadır. "Köroğlu" "Aşık

(25) Ahmet-Zeki Valîdî, Azerbaycan Etnografisine Dair, s., 102-103

Garip", "Aslı ve Kerem", gibi aşık hikâyelerinden başka bir çok maniler koşmalar, ağıtlar, atalar sözü, bilmeceleer gibi Halk Edebiyatı eserlerinin bu muhitlerde ekseriyetle aynı soydan aldığıını görmemek mümkün değildir.(26) Azerbaycan Büyük Selçuklu İmparatorluğu ile Moğol istilâsı devirlerinde kesif milli bir Türk sahası ve Devleti haline getirilmiştir. İlhanlılar Devrinde vucuda getirilmiş Azeri Türkçesine ait lügat malzemesi, bu refah devresinin en kudretli delilidir.(27)

Moğol İstilasası Sonrası:

XIII.Yüzyılda Moğol istilâsı ile birlikte Uygur, Kıpçak, Halaç gibi Türk illerinden bazı grupların geldiğini görmekteyiz. Timur'un ölümü ile Azerbaycan ve Doğu Anadolu'da tekrar Türkmen hanedanlarının hakim olduklarını görüyoruz. Bunlardan Karakoyunlular Yıva boyunun Barunlu Oymağından, Ak-Koyunlular ise Bayındır boyundan neşet etmişlerdir. Bayat, Afşar, Beğdilli, Döğer, Yüreğir, Kınık, Bayındır, Salur ve Eymür boylarını bünyesinde toplayan Şamlu Türkmenleri kendi bünyelerinden koparak Konya yöresinden XVI. yüzyılda Azerbaycan'a gelerek yerleşmişlerdir.(28)

Şüphesiz Türk Safeviler devrinde Azerbaycan kültür bakımından tamamiyle Türkleşmiş ve Türk Dilini, Milli Devlet dili olarak kabullenmiştir. Bu sahayı Küçük Hanlıklar halinde idare edenlerde

(26) Resulzade, Kafkasya Türkleri, s.145.

(27) Ahmet Caferoğlu, Kuzey Azerbaycan, Türk Dünyası El Kitabı, Ankara, 1976, s.1104 (Ayrıca bkz; Mehmet Saray, Atatürk ve Türk Dünyası, İstanbul, 1988, s.71.

(28) Mustafa Kafalı Azerbaycan ve Azeri Türkleri, s.39-40.

katıksız Türk soyundan idiler. Merkezi İran'ın Devlet yönetiminin zayıflamasından faydalanarak kendilerini tamamiyle müstakil sayan Gence, Karabağ, Şeki, Bakü, Talış, Erivan, İbsuy v.b. gibi yerli toplulukları birbirlerini desteklemeye lüzum görmeden hür olarak milli idare ve iradeyi temsile çalışmışlardır. Hatta bir aralık Şeki Hanı, merkezi Tebriz olmak üzere müstakil bir Azerbaycan devleti kurulmasını teşebbüs etmiş, fakat bir türlü başaramamış ve bu hayırlı dava terk edilmiştir.(29)

Kısacası Azerbaycan ülkesi XI. Yüzyıl ortalarından itibaren XVI. Yüzyılın başlarına kadar devamı surette Türkmen boy ve oymakları birleşerek Safevi Devletinin kuruluşundan hemen sonra, devletin temel unsuru olan Şahsevenlu teşekkülünü meydana getirmişlerdir. Bugün dahi eski yapısı dağılmasına rağmen Azerbaycan'daki en kuvvetli Türkmen unsuru yine Şahsevenlu'lerdir.(30)

Sonuç olarak, çokluğu Oğuz (Türkmen) olmak üzere Kuman-Kıpçak, Kazak, Peçenek, Çiğil, Karluk gibi Türk boyları, Türkiye Türklüğünün soy temelini teşkil etmektedir.

Biz, ne Oğuz boyu, ne Tatar, ne Kazak, ne Kırgız, ne Uygur, ne Özbek, ne Azeri boyuyuz. Biz "BÜYÜK TÜRK MİLLETİ"yiz.

(29) Ahmet Caferoğlu, Kuzey Azerbaycan, s.1105.

(30) Mustafa Kafalı, Azerbaycan ve Azeri Türkleri, s.40.